

Rok 1989 očima Státní bezpečnosti - petice Několik vět

29.6.2024 - | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

V polovině června 1989 se začala šířit a podepisovat rezoluce, jejímž hlavním autorem se stal Václav Havel.

Již 21. června o „nátlakovém materiálu na vládu ČSSR pod názvem „Několik vět“ v denní situační zprávě Federální ministerstvo vnitra informovalo stranické vedení. Později se informace zpřesňovaly, poukazovaly na podobnost se „známou kontrarevoluční výzvou z roku 1968 Dva tisíce slov a podávaly zprávy o obsahu textu.

V sedmi bodech se požadovalo propuštění politických vězňů, neomezená svoboda shromažďování, legalizace nezávislých iniciativ, objektivně informující sdělovací prostředky, respektování náboženské svobody, péče o životní prostředí a zahájení svobodné diskuse o hlavních problémech poválečných československých dějin. Hlavním autorem byl Václav Havel. Petice byla otevřená a mohl ji podepsat každý, kdo souhlasil s jejím zněním.

„Byla přijata opatření ke kontrole nátlakové akce a jejímu narušení.“

Kontrarozvědka již 23. června konstatovala, že „byla přijata opatření ke kontrole nátlakové akce a jejímu narušení.“ Ve čtvrtek **29. června 1989** zveřejnily text Několika vět západní česky vysílající rozhlasové stanice (Svobodná Evropa, BBC, Hlas Ameriky) spolu s výběrem jmen prvních signatářů. Postupně o ní informovala i další západní média a samizdatové tiskoviny v ČSSR. Zveřejnění textu v západních médiích vyvolalo ostré reakce vedení KSČ, které však z obav z mezinárodní reakce tentokrát odmítlo ostrý postup proti iniciátorům petice. Přes veškerá opatření podpisů pod peticí rychle přibývalo a ta se šířila po celé republice, jak dokládá i hlášení Krajské správy SNB Brno: „*V současné době se mezi lidmi nejvíce hovoří o **Několika větách** našich předních umělců, kdy občané kritizují zejména to, že k uvedenému nebylo zaujato ze strany sdělovacích prostředků, a tedy i vedoucích činitelů státu, stanovisko a nedošlo k objektivnímu seznámení s tímto pamfletem.*“

Náměstek ministra vnitra pro StB Alojz Lorenc 24. července rozeslal krajským náčelníkům pokyn, v němž vyžadoval informace o dosud prováděných operativním opatřeních a stavu dokumentace „nepřátelské činnosti“ organizátorů a rozšiřovatelů „pamfletu“. Mělo se jednat o podklady pro dokumentaci případné trestné činnosti. Dne 26. července 1989 bylo zahájeno trestní stíhání pro § 100 odst. 1 písm. a) tr. z. – pobuřování proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky.

Na dotaz vyšetřovatele, co je mi známo o výzvě „Několik vět“ uvádím: Provolání „Několik vět“ je mi známo a považuji je za výzvu k věcnému celospolečenskému dialogu. Toto provolání jsem podepsal a dal souhlas k uvedení mé adresy jako jedné z těch, na které lze předávat další podpisy. Tato výzva byla publikována koncem června a podpisů na ni zvolna přibývá. Já osobně chápu vznik této výzvy, jako výraz touhy společnosti řešit společenské problémy nekonfrontačním způsobem. Podle mého názoru jen velice extenzivní výklad zákona umožňuje orgánům SNB považovat toto provolání za trestný čin. S ohledem na toto mé stanovisko nebudu pravděpodobně odpovídat na konkrétní otázky týkající se vzniku, šíření a publikace „Několik vět“.

Citace z protokolu o výslechu svědka Václava Havla ze dne 11. srpna 1989

Soubor dokumentů a novinových článků týkajících se petice Několik vět. Na snímku Přemysla Fialky (ÚSTR) pravděpodobný hlavní autor petice Václav Havel a na snímku Archivu bezpečnostních složek vyšetřovatel Státní bezpečnosti kpt. JUDr. Zdeněk Grulich, který je podepsán pod trestním stíháním za vznik a rozšiřování petice

Každá zpravodajská služba představuje důležitý zdroj informací. Také ministerstvo vnitra v komunistickém Československu – především prostřednictvím státobezpečnostních složek – podávalo stranickým i státním (v tomto pořadí) funkcionářům informace, které nemohli získat jinými cestami. V podstatě šlo o informování o potenciálních nebezpečích jak zpoza hranic, tak uvnitř státu, i o jakýsi monitoring veřejného mínění. K tomu, aby mohly být zpracovávány souhrnné zprávy, musel být v rámci resortu vybudován informační systém, který by zpracovával informace postupně od nejnižších organizačních složek po centrálu a zpět. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti, a to prostřednictvím analytického odboru II. správy Sboru národní bezpečnosti (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, tajným sledováním, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím tajných spolupracovníků. Na počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státobezpečnostního hlediska.

Připravil MILAN BARTA

Související:

- článek Jiřího Urbana Několik vět. Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou v historické revui ÚSTR Paměť a dějiny 2010/1
- První díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Lidové milice do zbraně!
- Druhý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – brutální zákroky a 1400 zadržených
- Třetí díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výbuch v Ústí nad Labem
- Čtvrtý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – soud s Václavem Havlem
- Pátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výhrůžky bombami
- Šestý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – únos letadla
- Sedmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zpráva o bezpečnostní situaci ČSSR
- Osmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zásah proti Čs. helsinskému výboru
- Devátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – oslavy 1. máje
- Desátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – neúspěšný únos letadla
- Jedenáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Václav Havel na koncertě Joan Baezové

<https://www.ustrcr.cz/rok-1989-ocima-statni-bezpecnosti-petice-nekolik-vet>